

Công nghệ và "sự đứt gãy" của tiến trình phát triển xã hội nhân bản

ISSN: 2734-9195

17:04 15/03/2023

Tác giả **Tiến sĩ Ernest Chi-Hin Ng** Việt dịch **Thích Vân Phong** Nguồn
Buddhistdoor Global

Công nghệ phát triển thay đổi cuộc sống con người, tuy nhiên sẽ thật ngây thơ khi tin rằng công nghệ chỉ mang lại lợi ích mà không phải trả giá.

Tại sao lại như thế? Trước nhất, sự phát triển của các công cụ công nghệ dành cho việc sử dụng công cụ theo nhiệm vụ cụ thể, mà không nghiên cứu nhiều đến các tác động nhiều mặt trong đời sống nhân sinh.

Trong tác phẩm gần đây của tác giả *"Buddhism and Intelligence Technology (2021)" (Phật giáo, Công nghệ và Trí thông minh)*, Giám đốc Chương trình phát triển nghiên cứu châu Á, Peter Hershock phân tích các công cụ công nghệ, nói rằng: "các công cụ được thiết kế và có thể bản địa hóa" trong khi công nghệ là "các hệ thống công nghệ mới nổi của vật chất trong thực hành, khái niệm, biểu hiện và triển khai cả giá trị chiến lược và quy chuẩn: Ngay lập tức định hình môi trường làm việc có chủ tâm và tại sao".

Peter Hershock đánh giá: "Khi chúng tôi tham gia với họ, chúng tôi không thiết kế hoặc sử dụng công nghệ."

Ngày nay, các nhà khoa học và các nhà đầu tư đang tập trung vào việc phát triển các hệ thống nhanh hơn và thông minh hơn. Tuy nhiên, tầm quan trọng của AI với tư cách là một công nghệ đang bị ngó lơ. Trong khi hầu hết các nhà khoa học đang tập trung vào "Singularity" (điểm kỳ dị công nghệ) - khi sự phát triển của AI đạt đến điểm không thể quay trở lại; khi "trong một cách vượt thoát" (in a runaway fashion), nó tự xoay sở để tự phát triển, và vượt qua trí thông minh của con người, thì cuối cùng các chuyên gia lo ngại rằng, nó sẽ dẫn đến một khoảnh khắc "Skynet" (một hệ thống tự vận hành độc lập, có thể suy nghĩ và điều khiển toàn bộ hệ thống tiện nghi, khí tài quân sự của con người trong tương lai. Là một trí thông minh nhân tạo do con người tạo ra và đã điều

khiến đội quân robot quay lại huỷ diệt chính con người từ những người đã tạo ra nó), như được mô tả trong phim khoa học viễn tưởng Kẻ huỷ diệt.

Tap Chi Nghien Cuu Phat Hoc Su Ngat Quang Ve Doi Moi Cong Nghe 1

Tuy nhiên, Giám đốc Chương trình phát triển nghiên cứu châu Á, Peter Herschok lo ngại hơn về mối đe dọa sắp xảy ra của điểm kỳ dị đạo đức, trong đó *“tiến trình tiếp theo là cơ hội không gian để điều chỉnh sự suy sụp của con người”*, một điểm mà nơi đây AI sẽ thay đổi cơ bản và không thể đảo ngược các giá trị của chúng ta, cũng như cách chúng ta tương tác và hành xử như trong xã hội truyền thống.

Đại dịch Covid-19, cho phép chúng ta kết nối duy trì công nghệ trong khi chúng ta bị cách ly và cô lập về thể chất. Thật chẳng may, các công nghệ cũng làm rối trí hiểu biết của chúng ta về kiến thức, các mối quan hệ và phương tiện hạnh phúc vì dường như chúng ta thiếu khả năng xác định sự thật, danh tính thực và do đó thực sự là sự kết nối và các mối quan hệ. Việc khám phá tâm linh và tôn giáo về những gì làm cho chúng ta hạnh phúc, làm vơi đi những nỗi khổ niềm đau và ngày càng thêm khó khăn hơn của chúng ta: như những kim ngôn khẩu ngọc của đức Phật giáo huấn, nếu đời sống đạo đức thanh cao là nền tảng của an lạc hạnh phúc, thì làm sao chúng ta có thể đánh giá cao những nguyên nhân và hậu quả đạo đức khi chúng ta không còn có thể xác định quyền tự quyết về mặt đạo đức, cũng như các sự kiện và dữ liệu cần thiết để đưa ra những lựa chọn đúng đắn về mặt đạo đức?

Gần đây, Hội thảo khoa học quốc tế *“Đạo đức trong thời đại trí tuệ nhân tạo (AI)”* (Ethics in the age of artificial intelligence), tôi đã lập luận rằng AI đặc ra một loạt mối đe dọa đối với các lý thuyết hiện có của chúng ta về trí thức, bản thể và sự cứu độ. Lý thuyết về mặt tri thức, con người chúng ta *“hiểu biết”* (know) chính mình và thế giới bên ngoài thông qua nhận thức được những cảm giác và hình thành được những tưởng tượng. Khi chúng ta cung cấp ngày càng nhiều dữ liệu để máy móc giải mã sở thích và kiểu suy nghĩ của mình, chúng ta ngày càng trở nên dễ bị tổn thương hơn trước sự thao túng bởi những người có thể truy cập và phân tích dữ liệu đó.

Có thể đến lúc máy móc biết về cảm xúc và suy nghĩ của chúng ta nhiều hơn bạn bè và gia đình thân thiết của mình, thậm chí hơn cả khả năng tự nhận thức và hiểu biết của chúng ta. Thông tin sai lệch và sai lệch cũng có thể thay đổi một cách có hệ thống, cách chúng ta suy nghĩ và hành động. Lý thuyết về nhận dạng, sự phát triển của hình ảnh *“Deepfake”* (công nghệ sử dụng trí tuệ nhân tạo (AI) để lấy hình ảnh, giọng nói của một người ghép vào video của người khác) do máy tính tạo ra và Thực tế ảo (Virtual reality) đưa chúng ta đến một

thế giới trải nghiệm mới sẽ là những thách thức các giác quan và trí não của chúng ta.

Có thể chúng tôi không còn chắc chắn về danh tính thực sự của những người mà chúng tôi tương tác kỹ thuật số và mọi người cũng có thể tạo ra nhiều diện mạo và danh tính trực tuyến. Có thể không thực sự hiểu bản thân và những người khác một cách toàn diện cũng như vun đắp các mối quan hệ có ý nghĩa. Nó cũng có thể đe dọa cốt lõi của bản thể con người, thể hiện qua ý thức và lương tâm. Cuối cùng, về mặt lý thuyết cứu độ, AI cũng có thể cho chúng ta những nhận thức ý nghĩa khác nhau về cuộc sống và hạnh phúc, cũng như lựa chọn và hành động mà chúng ta cần thực hiện để có được sự an lạc hạnh phúc trong kiếp này hoặc kiếp sau.

Ý nghĩa của nhân loại phồn vinh trong thời đại AI là gì? Trong việc tiếp thu và lưu giữ kiến thức khi các công nghệ giảm bớt gánh nặng của lao động thể chất và tinh thần, cũng như đưa ra các quyết định đạo đức, vai trò và trách nhiệm của con người là gì?

Khi nói đến các chủ đề về tâm trí, giá trị con người và trí thông minh, những kim ngôn khẩu ngọc giáo huấn của đức Phật có nhiều đóng góp rất quan trọng cho sự hiểu biết về các giá trị, các quy tắc ra quyết định đạo đức, nhận thức về bản thân và thế giới này, và sự tương phản giữa trí thông minh “*thực*” và “*nhân tạo*”.

Đức Phật có những quan sát rất độc đáo về thế giới hiện tượng này và cách con người tương tác với nó. Sự quan sát độc đáo này có thể cung cấp cho chúng ta những hiểu biết quan trọng để hiểu rõ hơn về nguyên nhân và hậu quả của việc áp dụng công nghệ và hiểu biết độc đáo về tâm trí con người – sự tự mắc bẫy cũng như khả năng giải phóng tiềm năng thực sự của mình. Do đó, những lời vàng ngọc của đức Phật giúp mang lại sự hiểu biết sâu sắc về hạnh phúc, từ bi, trí tuệ, hùng lực, tự do, bình đẳng của con người.

Thông qua thế giới quan Phật giáo, chúng ta có thể phát triển niềm tự tin, đức tự chủ tốt hơn vào tiềm năng và vị trí độc đáo của trí thông minh con người bằng cách minh họa khả năng lấy lại quyền kiểm soát có chủ ý, ý thức và quan trọng nhất là khả năng lựa chọn.

Khi các thiết bị công nghệ được đưa vào ứng dụng trong các thành phố thông minh hơn, trí thông minh của con người phải tiếp tục nâng cấp thay vì bị bào mòn.

Tác giả **Tiến sĩ Ernest Chi-Hin Ng** Việt dịch **Thích Vân Phong** Nguồn *Buddhistdoor Global*